

## Tanrı Yanılgısı ya da Dawkins'in Yanılgısı! - Dr. Aliye Cınar

Ülkemizde *Tanrı Yanılgısı*, *Gen Bencildir* ve *Kör Saatçi* kitaplarıyla tanınan **Richard Dawkins**, kendisini esaslı bir tanrıtanımaç olarak tanımladıktan sonra, insanları inanç külfetinden ve kâbusundan kurtarma görevini, kendine bahtlı bir bahtiyarlık olarak biçer. Ancak Dawkins'in gerçekte 'dogmatik ateist' olduğu kitaplarının ilk satırlarından fark edilir. Ne var ki bunları söylerken, düşüncelerinin bir temeli olmadığını söylemek istemiyoruz. Çünkü o iyi bir biyoloji ve zooloji bilgisiyle, Darwin'in (Türlerin Kökeni) hem iyi bir takipçisi hem de doğal seleksiyon düşüncesini kültürel ve sosyal alana kadar uyarılama peşinde olan bir bilim adamıdır. Peki, Dawkins'in temel tezini anlamak için nereden başlamalıyız?

Richard Dawkins'in düşüncesine girmek için onun *Kör Saatçi* (*The Blind Watchmaker*) kitabı anahtar rolüne sahiptir. Çünkü Dawkins eserinde evrendeki düzenin önce gizemli görünüşünü ortaya koyduktan sonra, asıl kendi düşüncesini açıklamaya başlıyor. Ana hedefi de teoloji ve din felsefesi literatüründe düzen kanıtı olarak (tasarımcı tanrı) geçen kozmolojik kanıt ailesinin bir yaratıcı fikrine götürmediğini savunmaktır. Ne var ki, bu tartışmayla Dawkins duyulmadık bir tartışmayı başlatmamıştır. Çünkü onun itirazını farklı açılardan ve farklı argümanlarla daha önce savunan düşünürler olmuştur. Kant ve Hume bu düşüncenin asıl sözcüleridir. Bunların itirazını Dawkins, hem Darwinciliği savunmada hem de düzenden bir düzen koyucunun (yaratıcının) olmadığı fikrini temellendirmede yeniden dile getirir. Bir başka ifadeyle, bir biyolog olarak o, bir yandan karmaşık görünen canlıların üremesini ve türlerdeki çeşitliliği basit bir kuram eşliğinde açıklarken; öte yandan kozmostan bir yaratıcı fikrine gidilemeyeceğini savunur.

Evrenden hareketle onun bir yaratıcısı olduğu fikrine ulaşmaya en genel ifadeyle doğal teoloji diyebiliriz. Doğal teoloji, evrenin yaradılışını ve bir yaratıcısının olduğunu evrenin içinden hareketle izah etmeye çalışır. O, insanın kendi aklının doğal yapısından ve evrende de aynı aklın hüküm sürdüğünü ortaya koymayı hedefler. Özellikle de 'nedensellik fikri' ve 'zorunluluk' düşüncesi ekseninde, doğada aklın içkin olarak bulunduğu gerçeğine ulaşır. Bir başka ifadeyle, evrenden hareketle 'ilk neden fikri'ni ya da 'doğada aklın içkin' olarak varlığını analiz eder. Kısacası Kant'ın ifadesiyle, doğal teoloji, evrendeki varolan yaratılmış parçalardan bütüne, Varlık fikrine ulaşır. Buradan hareketle Kant, doğal teolojinin inanç yapısına, yaratılışçılık (teist) denilebileceğini söyler. Dawkins bunu reddediyor. Oysa İslam dininin içinden konuşan ve inan biri de Dawkinsle aynı fikirdedir. Her ikisi de doğal teolojinin Tanrısına inanmadığını söyler!!

Zaten Dawkins'in *Kör Saatçi* kitabı, her ne kadar bir eleştirisi olmakla birlikte, eşgalini bir doğal teoloji kitabı olan **William Paley**'in aynı isimdeki '*Doğal Teoloji/Tanrıbilim*' (*Natural Theology*) kitabına borçludur. Dahası Paley'in "The Watch and the Watchmaker" (Saat ve Saatçi) isimli makalesi de eserinin ilham kaynağıdır. Çünkü Paley evreni bir saate, Tanrı'yı da saatçiye benzeterek 'düzen fikrini' işlemiştir. Oysa Dawkins, Paley'in henüz daha işin başında olduğunu söyleyerek, ve ona bir bakıma nazire yaparak eserine 'Kör Saatçi' adını verir. Ona göre, "doğal eleme (seçilim), doğanın kör saatçisidir; kördür. Çünkü ileriye göremez, sonuçları hesaplamaz. Görünen bir amacı yoktur. Yine de, doğal seçilimin yaşayan sonuçları, usta bir saatçinin tasarımını akla getiriyor."

Ancak Dawkins'in itiraz ettiği tanrı zaten inanılacak bir tanrı değildir. Bir doğal düzenleyici fikri ya da felsefi teizmin tanrısı, aklın kendini tanrı olarak ikame ettikten sonra ona yeniden inanç besleme arzusudur. (Biz Doğal teolojinin arka planından seyrine ve işleyiş mekanizmasına

varıncaya kadar, dahası bu tanrının sadece bilginin bir alt merhalesi olarak inanç varlığı olduğunu rasyonel teoloji kitabımızda analiz ettik.)

Öyle ki bu inanç varlığı bilinebileceğini dikte ettiği için, aynı zamanda fanatizm üretir ve dogmatik bir inançtan başka bir şey değildir. Elbette bu yanılısamayı, yani doğal teolojii, hakiki iman tanrısı (mesela İslam'da Allah inancı) olarak telakki edersek Dawkins'e hak veririz ve bunun şüphesiz fanatizme kapı araladığını söyleyebiliriz. Oysa imanın Tanrısı, hem özgürlüğün hem de hoşgörünün teminatıdır.

### Ülkemizde Tanrı Yanılgısı Nasıl Anlaşıyor?

Doğrusu, biz fazla derinlemesine araştırma yapmayı sevmeyen bir milletiz. Bu yönümüz her yerde olduğu gibi, Tanrı yanılgısı üzerine yapılan yorumlarda da ortaya çıktı. Mesela Prof. Dr. Nevzat Tarhan, (<http://www.haber7.com/haber/20080806/Tanri-Yanilgisi-yazari-ve-Turkiye.php>) Dawkins'in tesadüf düşüncesinden vazgeçtiğini bildirdi. Oysa Dawkins, hiç bir zaman sıradan bir tesadüf düşüncesini savunmadı. O yüksek türlerin yaşam şansını ve gelişimini kendi genlerinde varolan bir güçle izah etti. Bu yüksek türlerin evrimi fikri, gerçekte her bir varlığa adeta tanrısallığı vermek anlamına gelir....

Bir başka yanlış anlaşılma ise, Dawkins'in tanrı külfetinden insanlığı kurtardığı vehmine kapılmakta. Dawkins, bir yandan doğal ilahiyat fikrine saldırmakta; öte yandan da Hristiyanlığa savaş açmaktadır. Bunun ikisi de gerçekte inanılacak bir tanrı değildir. Her ne kadar Dawkins hiçbir inancı kabul etmese de, İslam'a da en şiddetli eleştirileri getirse de, son tahlilde Dawkins eğer iyi bir Tanrıbilimci varsa ona hizmet etmektedir. Çünkü işimizi kolaylaştırmaktadır. Düşmanımın düşmanı, dostumdur demeye çok fazla mesafe yoktur. En azından yolun yarısını zaten Dawkins halletmiş durumdadır.

Üçüncü yanlış anlaşılmaya gelince. Biz okumayan bir millet olduğumuz için, farklı düşünceler tahammül edememekteyiz. Tanrı Yanılgısı kitabı bu anlamda mahkemeye taşınmış bir kitaptır. insanların inancını alaya aldığı ve topluma inançsızlık yaydığı gerekçesiyle.. bana göre her düşünce yazılabilir ve konuşulabilir. Eğer gelişmeye açıksak.. Bunun bile ben gerçeğe hizmet edeceğini düşünüyorum. Danimarka'da Hz. Muhammed'e karikatür üzerinden saldırı, Kur'an'ın çok satılmasını beraberinde getirdi. Akl-ı selim, 'nedir bu Kur'an'? dedi... Bu noktada Tanrı Yanılgısı'nın çevrilmesi bile önemlidir. En azından insanlığın bir kesitini resmetmektedir. Adeta sinemanın hayatın belli bir kesitini yansıması gibi...

Oradaki çekişmeler kavgalarda çok şeyin şifresi gizlidir. Mesela Dawkins, kendisi gibi sıkı tanrıtanımaz biri olan **Antony Flew**'i artık inandığı için dönekle suçlamaktadır. Bizim gençlerimiz buradan kalkıp Flew'i tanımaya ya da Dawkins'in eleştirdiği W. Paley'i tanımaya kalkışsa, sanmıyorum ki zarar görsün. Anlamaya çalışır....

**Not:** Dawkins'in eleştirdiği Doğal teoloji incelemesi için **Rasyonel Teoloji** kitabımıza bakılabilir. (Rasyonel Teoloji, Düşünce Kitapevi, Bursa 2008.)

<http://www.haber10.com/makale/12325>